

ויריצוהו מן הבור

בראשית פרק מא

(ט) וַיְדַבֵּר שָׂר הַמִּשְׁקִים אֶת פֶּרְעָה לֵאמֹר אֶת חֲטָאִי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם: (י) פֶּרְעָה קִצֵּץ עַל עֲבֹדָיו וַיִּתֵּן אֹתִי בְּמִשְׁמֶר בֵּית שָׂר הַטַּבָּחִים אֹתִי וְאֶת שָׂר הָאֲפִים: (יא) וַנַּחֲלֶמָה חֲלוֹם בְּלִילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפָתְרוֹן חֲלָמוֹ חֲלָמָנוּ: (יב) וְשֵׁם אֶתְנֹו נָעַר עֲבָרִי עָבַד לְשָׂר הַטַּבָּחִים וְנִסְפָּר לוֹ וַיִּפְתֹּר לָנוּ אֶת חֲלָמֵינוּ אִישׁ כְּחֲלָמוֹ פֶּתַר: (יג) וַיְהִי כֹאֲשֶׁר פֶּתַר לָנוּ כֵּן הָיָה אֹתִי הַשִּׁיב עַל כֶּנִּי וְאֹתוֹ תִּלְהָ: (יד) וַיִּשְׁלַח פֶּרְעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וַיַּגְלֵחַ וַיַּחֲלֵף שְׂמֹלֵתוֹ וַיָּבֵא אֶל פֶּרְעָה:

ספורנו פרק מא פסוק יד

(יד) ויריצוהו מן הבור. כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע כאמרו כי קרובה ישועתי לבא וכאמרו לו עמי שומע לי. וכך היה ענין מצרים כאמרו כי גורשו ממצרים כאמרם ז"ל שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ וכו'. וכן אמר לעשות לעתיד כאמרו ופתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים וכו'.

שפתי כהן פרק מא פסוק יד

וישלח פרעה ויקרא את יוסף וירצוהו כתיב שנתרצה לו הקב"ה בקבלת היסורין. מן הבור, מעת שהשליכוהו בבור הזמין לו אנשים מדינים וכו' הולכים להורידו מצרימה לעלותו ולהמליכו ולזה אמר מן הבור ולא אמר מבית הסוהר, כי לא נזכר ששמוהו בבור אלא בבית הסוהר:

בראשית פרק לוט

(כ) וַיִּקַּח אֲדֹנָי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיַּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֹּהֵר מְקוֹם אֲשֶׁר אֲסוּרִי {אֲסִירִי} הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי שֵׁם בְּבֵית הַסֹּהֵר:

שם משמאל פרשת מקץ תרע"ה

וישלח פרעה ויקרא את יוסף וירצוהו מן הבור וגו'. ויש להתבונן מאי אשמעינן הא דוירצוהו מן הבור, שהרי שם ה' נתון ובודאי משם רצוהו. ונראה לפרש מפני ששפלותו היתה בדיוטא התחתונה והי' נכנע מאד זה גרם לו לעלות לגדולה כל כך, ועומק רום לפי עומק תחת.

וכענין ששמעתי מכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שלכן תפלה נקראת קשת, דכמו הקשת כל כמה שנמתחה לאחור ביותר, כך מורה החצים לפנים ביותר, כך התפילה באותה מדה שהוא מיצר ונכנע כך היא עולה למעלה למעלה, עכ"ד.

וכן מלחמת החשמונאים עם היוונים נקראת בכתוב קשת כמ"ש (זכרי' ט') כי דרכתי לי יהודה קשת, כי אז היו בתכלית השפלות והצרה עד שהתפרצו כחץ מקשת, ומסרו נפשם על קידוש השם, ע"כ זכו נמי למדריגה גבוהה מאד. כמו שנראה ממנין ימי חנוכה שהם שמונה שמורה המספר שהוא על הטבע. וכן הנס נעשה בשמן ששורשו בחכמה, וע"כ מקום ששמן זית מצוי חכמה מצוי בהם:

שם משמאל פרשת מקץ - חנוכה - ליל ג'

כתיב (זכרי' ט' י"ג) כי דרכתי לי יהודה קשת מלאתי אפרים ועוררתי בניך ציון על בניך יון ושמתיך כחרב גבור, וברש"י סוף שיון יטול המלוכה מיד מלכי פרס וירעו לכם ואני אדרוך יהודה להיות לי כקשת מלחמה וילחמו ביונים בימי חשמונאים, עכ"ל. משמע שמלחמת היונים מתיחסת בראש וראשון לקשת ואח"כ לחרב. ונראה עפ"י מה שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה בהא דכתיב ביעקב (בראשית י"ח) בחרבי ובקשתי וברש"י בחכמתי ותפלותי, שתפלה נקראת קשת, והטעם שכמו הקשת כמסת שהוא דורך ומושך החץ לאחור הוא הולך מלפנים למרחוק ביותר, כן הוא ענין התפלה כמסת שלבו מיצר ודחוק והתפלה מתפרצת מלבו בכח, באותה מדה היא עולה למעלה. והנה הצרה מהיוונים היתה גדולה מאד מאשר בשאר המלכויות. שבבל ופרס ומדי וכן אדום כולם לא היו רוצים ליטול מישראל

אלא המלכות ושיהיו נכנעים תחתיהם, וכל החורבן והרציחות היו מפני שלא היו רוצים להכנע תחתיהם. אבל היונים ימ"ש לא הסתפקו בהכנעת ישראל ובשפלותם, אלא היו דוחקים ולוחצים והצרו להם מאד מאד והיו רוצים ליקח מהם גם את דתם ובית חייהם והחשיכו עיני ישראל בגזירתם וכלשון הרמב"ם (ריש הלכות חנוכה) בבית שני כשמלכו יון גזרו גזירות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצונם לחץ גדול וכו'. וע"כ כאשר התעוררו מתרדמתם ומסרו נפשם על קדוש השם, עלתה התעוררות צעקתם למקום עליון מאד כחץ מקשת המתוח ביותר עומק רום לעומת עומק תחת, וע"כ ראשית המלחמה מתיחסת לקשת:

מי השילוח פרשת מקץ

וישלח פרעה כו' וירצה ומן הבור, היינו שנתרצה על כל מה שעבר עליו כי הש"י שלח שמחה בלב לבל יהיה לו שום תרעומות עליו:

שפתי כהן

ויגלח ויחלף שמלותיו. במדרש (תנחומא מקץ ג') ויריצוהו מן הבור מתוך צרה רוחה מתוך אפילה אורה מתוך נבולן של צדיקים נשיאות שנאמר (משלי ל', ל"ב) אם נבלת בהתנשא. מתוך נבול נשיאות זה על יוסף נאמר ולזה אמר מתוך נבולן של צדיקים נשיאות ולא אמר מתוך צרתן של צדיקים ולא מתוך אפילתן של צדיקים, לא נזכר צדיקים אלא בנבול שהוא נאמר על יוסף שנקרא צדיק, ולזה נאמר אף כאן ביוסף ויריצוהו מן הבור שבית הסוהר מנוול מוסרח.

וכתיב מבית הסורים היה לו לומר מבית האסורים ואמר מבית הסורים, תרגום ויבאש וסרי, כי ודאי מי שישב שנים עשרה שנה בבית הסוהר ודאי זוהמתו נודפת אם כן היינו נבול, ולהודיעך שיוסף הצדיק לא היתה לו זוהמא כלל לפי צדקתו אדרבה היה לו ריח טוב כי אילו היה לו זוהמא היה להם להרחיצו ולסוכו ולא אמר אלא ויגלח ויחלף לבד, אלא כשהריחו ריחו הטוב לא רצו להרחיצו, יוסף הצדיק גימטריא ריחו נודף, לכך וירצוהו כתיב שנתרצו בריחו הטוב, וכן וירצוהו גימטריא פחה ריחו, ולזה לא הרחיצוהו כי פחדו שלא ילך אותו הריח:

רש"י על בראשית פרק לז פסוק כה

וגמליהם נושאים וגו' - למה פרסם הכתוב את משאם להודיע מתן שכרן של צדיקים שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע ולזה נזדמנו בשמים שלא יוזק מריח רע: נכאת - כל כנוסי בשמים הרבה קרוי נכאת

ספר בראשית פרק מ - (ג) וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמֶר בֵּית שֵׁר הַטִּבְחִים אֶל בֵּית הַסֹּהֵר מִקּוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם: (ד) וַיִּפְקֹד שֵׁר הַטִּבְחִים אֶת יוֹסֵף אֶתָּה וַיִּשְׁקֶת אֹתָם וַיְהִי יָמִים בְּמִשְׁמֶר: (טו) כִּי גָבַהּ גִּבְתִּי מֵאֲרָץ הָעֶבְרִים וְגַם פָּה לֹא עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי שָׁמוּ אֹתִי בְּבוֹר

העמק דבר על בראשית פרק מ פסוק ג

(ג) במשמר. לא היה העונש לישב בבית הסוהר אלא במשמר עד שיחקרו בדינים מש"ה ישבו בית שר הטבחים ולא בבור כדרך יושבי בית האסורים אשר גם יוסף היה שם כמש"כ להלן ויריצוהו מן הבור:

(ד) ויפקד וגו' אתם. העלהו מן הבור לשבת אתם.